

Sygn. akt XXIV GW 134/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 lipca 2021r.

Sąd Okręgowy w Katowicach XXIV Wydział Własności Intelektualnej

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Jarosław Antoniuk

Protokolant: sekretarz sądowy Urszula Ozdoba

po rozpoznaniu w dniu 21 lipca 2021 r. w Katowicach na rozprawie

sprawy z powództwa J. P.

przeciwko (...) z siedzibą w Ł.

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5 000 zł (pięć tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 3 sierpnia 2015 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania;
2. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 4 000 zł (cztery tysiące złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 3 sierpnia 2015 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia;
3. oddala powództwo w pozostałej części;
4. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 460 zł (czteryście sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku do dnia zapłaty.

Sędzia Jarosław Antoniuk

Sygn. akt XXIV GW 134/20

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 30 lipca 2021 r.

Powódka J. P. w pozwie z dnia 16 września 2020 r. wniosła o zasądzenie od pozwanego (...) z siedzibą w Ł. na swoją rzecz:

- 1) kwoty 5.000 zł tytułem odszkodowania (dwukrotność stosownego wynagrodzenia, tj. 2 x kwota 2.500 zł) za naruszenie majątkowych praw autorskich przez publiczne udostępnianie utworu fotograficznego (wizerunek C. M.) od 2011 r. do 2015 r. autorstwa powódki bez jej zgody, w dużym formacie na stronie serwisu internetowego reymont.pl, prowadzonego przez pozwanego wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie z zapłatą, liczonymi od dnia 3 sierpnia 2015 r. do dnia zapłaty świadczenia pieniężnego;
- 2) kwoty 4.800 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną powódce przez nieoznaczenie jej autorstwa wymienionego w pkt. 1 powyżej utworu, udostępnianego publicznie przez długi okres w serwisie internetowym pozwanego, czyli zawinionego naruszenia osobistych praw autorskich powódki wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 3 sierpnia 2015 r. do dnia zapłaty świadczenia pieniężnego;

3) zwrotu poniesionych kosztów procesu w całości, w tym o uwzględnienie w kwocie zasądzonej z tytułu szkody majątkowej i niemajątkowej ogromnego nakładu pracy po stronie powódki w dochodzeniu praw, począwszy od wezwań i prób polubownego załatwienia sporu, następnie w przygotowaniu pozwu i w prowadzeniu tej sprawy.

W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że powyższe roszczenia wywodzi z faktu naruszenia przez pozwanego autorskich praw majątkowych powódki w związku z bezprawnym publicznym udostępnianiem utworu autorstwa powódki przedstawiającego portret C. M. na stronie internetowej prowadzonej przez pozwanego w celu zilustrowania informacji prasowej o wydarzeniu. Powódka wskazała, że dowiedziała się o naruszeniu w drugiej połowie lipca 2015 r., a pozwany korzystał z utworu od początku 2011 r. i nie uścił stosownego wynagrodzenia z tytułu korzystania ze wskazanego utworu. Nadto, powódka nadmieniła, że na skutek zawinionego naruszenia autorskich dóbr osobistych i pominięcia podania w publikacji utworu imienia i nazwiska jego twórcy, domaga się od pozwanego zadośćuczynienia w kwocie 4.800 zł, co ma zrekompensować krzywdę wyrządzoną jej przez powoda.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości jako nieuzasadnionego i nieudowodnionego, a także podniósł zarzut przedawnienia, wskazując, że roszczenie powódki uległo przedawnieniu w świetle art. 118 k.c. po upływie terminu trzyletniego, a termin przedawnienia w niniejszej sprawie wynosi trzy lata od chwili, kiedy powódka dowiedziała się o szkodzie i o podmiocie obowiązany do jej naprawienia.

Sąd ustalił, co następuje.

Powódka J. P. zajmuje się wykonywaniem artystycznych fotografii portretowych osób powszechnie znanych (wydruk z internetowego katalogu bibliotecznego dotyczący publikacji powódki „To M.. W fotografii J. P.” – k. 11, wydruk strony internetowej powódki – k. 12, wydruki stron internetowych z artykułami o wystawach fotografii autorstwa powódki – k. 13-16).

W 2002 r. powódka wykonała następującą fotografię:

. Fotografia ta powstała jako odbicie w lustrze w windzie hotelu (...) w K. podczas sesji plenerowej. Na czarno-białym zdjęciu w centrum widoczny jest C. M. oraz ręka jego żony poprawiająca kaszkiet, zaś w tle zdjęcia znajduje się ściana hotelu (...). Autorstwo powódki zostało uwidocznione na egzemplarzach utworu (wydruk strony internetowej powódki z fotografią przedstawiającą C. M. – k. 9, przesłuchanie powódki – k. 143-144, wygląd twarzy C. M. – informacja powszechnie dostępna w rozumieniu art. 228 § 2 k.p.c.).

C. M. wyraził zgodę na rozpowszechnianie przez powódkę jego wizerunku na wykonanych przez nią fotografiach o charakterze artystycznym i reporterskim. Zgoda ta objęła przede wszystkim publikacje w formie wydawnictw albumowych i książkowych, prezentacji na wystawach fotografii i plakatu, ilustrowaniu artykułów prasowych, zamieszczania na stronach internetowych, obrót odbitkami fotografii. C. M. nie wyraził zgody na rozpowszechnianie jego wizerunku, w tym także w jakiegokolwiek przetworzonej lub przekształconej formie, na fotografiach wykorzystywanych w ramach działań reklamowych lub promocyjnych nie mających na celu prezentacji jego osoby lub twórczości albo twórczości powódki (oświadczenie C. M. z dnia 2 kwietnia 2003 r. – k. 10).

Zgodnie z cennikiem dostępnym na stronie internetowej powódki, z tytułu udzielenia upoważnienia do korzystania z jednej fotografii poprzez jej publikację w sieci Internet powódka pobiera wynagrodzenie w wysokości 2.500 zł. Na ogół upoważnienie to udzielane jest na okres pięciu lat (cennik na stronie internetowej powódki – k. 24, przesłuchanie powódki – k. 143).

W umowach zawieranych przez powódkę wysokość wynagrodzenia za udzielenie upoważnienia do korzystania z fotografii jest zróżnicowana i wynosi przykładowo:

- 3.679 zł brutto za udzielenie licencji niewyłącznej na korzystanie na okładce płyty z muzyką w nakładzie 1.500 egzemplarzy;

- 13.681,00 zł brutto za wypożyczenie i udzielenie zezwolenia na korzystanie z dwunastu oprawionych egzemplarzy fotografii na wystawach przez okres jednego roku;

- 2.748 zł brutto za udzielenie licencji niewyłącznej do korzystania z jednej fotografii poprzez jej wprowadzenie do pamięci komputera oraz udostępnienie fotografii w sieci Internet

(umowa z dnia 14 października 2016 r. aneksowana w dniu 7 lutego 2017 r. – k. 26-27, umowa z dnia 18 kwietnia 2018 r. – k. 28-29, umowa z dnia 29 maja 2017 r. – k. 30-32).

Pozwany (...) z siedzibą w Ł. jest posiadającą osobowość prawną instytucją kultury, której organizatorem jest Samorząd Województwa (...); nadzór nad działalnością pozwanego sprawuje Zarząd Województwa (...), a organem zarządzającym pozwanego jest dyrektor. Podstawowym celem pozwanego jest tworzenie, upowszechnianie i ochrona kultury (statut (...) – k. 38-40, wydruk z bazy internetowej REGON Głównego Urzędu Statystycznego – k. 35).

W sierpniu 2011 r. w serwisie internetowym pozwanego reymont.pl zamieszczono wskazane powyżej zdjęcie z wizerunkiem C. M. jako załącznik do informacji o wydarzeniu organizowanym przez Publiczne Liceum Ogólnokształcące (...) mającym na celu przybliżenie twórczości C. M. bez wskazania, iż to powódka jest autorką zdjęcia (wydruk zrzutu ekranu serwisu internetowego Reymont.pl – k. 17, pismo p.o. Dyrektora (...) z dnia 3 sierpnia 2015 r. – k. 18).

Pozwany nie dążył czynnie do ustalenia autorstwa fotografii wizerunku C. M., stwierdziwszy, że z informacji dostępnych w internetowej wyszukiwarce G. nie wynika, aby zdjęcie to było chronione przez prawo autorskie (pismo p.o. Dyrektora (...) z dnia 3 sierpnia 2015 r. – k. 18).

Zamieszczenie przez pozwanego w serwisie internetowym reymont.pl fotografii przedstawiającej wizerunek C. M. autorstwa powódki bez zgody powódki, o czym dowiedziała się ona w 2015 r., wywołało u niej silne ujemne doznania psychiczne (przesłuchanie powódki – k. 144).

W piśmie z dnia 3 sierpnia 2015 r. skierowanym do powódki pozwany potwierdził umieszczenie w serwisie reymont.pl fotografii przedstawiającej wizerunek C. M., a także nadmienił, że działał na podstawie art. 27 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, ponieważ w ramach dozwolonego użytku realizował swój cel statutowy, tj. upowszechnianie kultury. Jednocześnie pozwany odmówił uznania roszczeń powódki, w tym także w zakresie żądania zapłaty (pismo p.o. Dyrektora (...) z dnia 3 sierpnia 2015 r. – k. 18).

W piśmie z dnia 5 sierpnia 2015 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 12.500 zł tytułem dwukrotności wynagrodzenia za wyrażenie zgody na korzystanie z utworu oraz tytułem zadośćuczynienia za naruszenie treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania oraz nadzoru nad sposobem korzystania z utworu (pismo z dnia 5 sierpnia 2015 r. – k. 19-22).

W 2015 r. powód usunął fotografię powódki ze strony internetowej reymont.pl (okoliczność bezsporna).

Ustalając powyższy stan faktyczny, Sąd oparł się na dokumentach szczegółowo wskazanych przy każdej z okoliczności. Dokumentom tym należało przypisać walor wiarygodności, ponieważ ich autentyczność, prawdziwość i treść nie zostały podważone, zaś na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału Sąd nie uznał, aby ujawniły się jakiegokolwiek okoliczności mogące z urzędu budzić co do nich wątpliwości. Sąd oparł się także na dowodzie z przesłuchania powódki, gdyż brak było podstaw do kwestionowania ich prawdziwości, albowiem znajdowały one w części potwierdzenie w dowodach z dokumentów. Jednocześnie Sąd kierując się normą art. 302 § 1 k.p.c. ograniczył dowód z przesłuchania stron do przesłuchania powódki z uwagi na nieusprawiedliwione niestawiennictwo na rozprawie w dniu 21 lipca 2021 r. – pomimo prawidłowego wezwania – dyrektora pozwanego.

Należało mieć też na uwadze, że Sąd, dokonując oceny zgromadzonego materiału po myśli art. 233 § 1 k.p.c., ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego

materiału, w tym wyjaśnień informacyjnych stron, oświadczeń, zarzutów przez nie zgłaszanych, jak i ich zachowania się w trakcie procesu (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 marca 1999 r., sygn. akt I PKN 632/98, OSNP z 2000 r., nr 10, poz. 382).

Sąd zważył, co następuje.

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie, aczkolwiek jedynie w części.

Powódka wносиła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kwoty 5.000 zł tytułem odszkodowania jako dwukrotności stosownego wynagrodzenia wynoszącego 2.500 zł za naruszenie majątkowych praw autorskich przez publiczne udostępnianie utworu fotograficznego przedstawiającego wizerunek C. M. oraz kwoty 4.800 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną powódce przez nieoznaczenie jej autorstwa powyższego utworu, udostępnianego publicznie przez długi okres w serwisie internetowym pozwanego. Pozwany zakwestionował roszczenia powódki w całości, a także podniósł zarzut ich przedawnienia. Do istoty sporu należała zatem ocena, czy roszczenie odszkodowawcze powódki oraz jej roszczenie o zadośćuczynienie zasługiwały na uwzględnienie zarówno co do zasady, jak i wysokości.

Podstawy prawnej roszczenia powódki o zapłatę na jej rzecz kwoty 5.000 zł tytułem odszkodowania za naruszenie autorskich praw majątkowych poszukiwać należało w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1231 z późn. zm.; zwanej dalej „pr. aut.”).

Zgodnie z art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr. aut., uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa, naprawienia wyrządzonej szkody poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione – trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu.

Po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 czerwca 2015 r. (sygn. akt SK 32/14, Dz.U.2015/932) oraz wyroku Trybunału Sprawiedliwości (...) z dnia 25 stycznia 2017 r. (C-367/15, (...)36) i wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 listopada 2019 r. (sygn. akt P 14/19, Dz.U.2019/2193) naprawienie szkody na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr.aut. następuje na zasadach ogólnych odpowiedzialności cywilnej albo przez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności stosownego wynagrodzenia, które byłoby należne z tytułu udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie utworu.

Legitymację czynną do wystąpienia z powództwem o naruszenie autorskich praw majątkowych ma twórca, jego następca prawny (nabywca praw autorskich majątkowych, spadkobierca) lub podmiot pierwotnie nabywający prawa autorskie (pracodawca w przypadku oprogramowania komputerowego – art. 74 ust. 3 pr.aut.), jak również licencjodawca wyłączny (w zakresie objętym umową licencyjną), chyba że umowa licencyjna stanowi inaczej (art. 67 ust. 4 pr.aut.). Wykazanie legitymacji czynnej może polegać na złożeniu do akt sprawy umowy przeniesienia praw lub licencji wyłącznej, która nie zawiera postanowienia odmiennego w sferze dochodzenia roszczeń (por. wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 13 stycznia 2016 r., sygn. akt X GC 725/15, LEX nr 2127764; P. Podrecki [w:] Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz, red. D. Flisak, Warszawa 2015, art. 79, LEX; J. Błeszyński [w:] Prawo autorskie. System Prawa Prywatnego, tom 13, red. J. Barta, Warszawa 2017, art. 79, Legalis; J. Barta, R. Markiewicz [w:] M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiakalski, K. Felchner, E. Traple, J. Barta, R. Markiewicz, Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, wyd. V, Warszawa 2011, art. 79, LEX).

Charakterystyczne dla roszczenia o zapłatę dwukrotności stosownego wynagrodzenia jest to, że uprawniony nie musi udowadniać ani winy naruszcyciela ani szkody. Ustawodawca, przyznając poszkodowanemu roszczenie o zapłatę dwukrotności stosownego wynagrodzenia, nie wymienia winy wśród przesłanek powstania takiego roszczenia, a także nie podaje żadnych przesłanek egzoneracyjnych, które by je unicestwiały, dlatego też należy przyjąć jako zasadę odpowiedzialności zasadę bezprawności (tak A. Matlak, T. Targosz, E. Traple [w:] Komentarz do ustawy o prawie

autorskim i prawach pokrewnych [w:] Ustawy autorskie. Komentarze. Tom II, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 79, uwaga 105, LEX).

Z powyższego wynika, że powódka winna była udowodnić, iż:

- a) fotografia przedstawiająca wizerunek C. M., do której majątkowe prawa autorskie powódki miały zostać naruszone przez pozwanego, jest utworem w rozumieniu pr. aut.;
- b) powódka jest autorką fotografii przedstawiającej wizerunek C. M.;
- c) pozwany naruszył autorskie prawa majątkowe do fotografii C. M., której autorką jest powódka;
- d) wysokość sumy pieniężnej żądanej przez powódkę za naruszenie autorskich prawa majątkowych do fotografii przedstawiającej wizerunek C. M. odpowiada dwukrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez powódkę zgody na korzystanie z utworu.

Według art. 1 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 pr. aut., przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór), a przedmiotem prawa autorskiego może być m.in. utwór fotograficzny.

Dla zakwalifikowania danego dobra niematerialnego jako przedmiotu prawa autorskiego należy wykazać, że jest po pierwsze – rezultatem pracy człowieka, po drugie – przejawem działalności twórczej jako uzewnętrznionego rezultatu procesu intelektualnego, po trzecie – ma indywidualny charakter, po czwarte – jest ustalony. Poprzez ustalenie utworu rozumie się przy tym nie utrwalenie poprzez nadanie postaci materialnej, tylko uzewnętrznienie umożliwiające jego identyfikację oraz poznanie przez inne jak autor osoby. Utwory spełniające te cechy podlegają ochronie niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Nieistotne są także zamiar ich stworzenia, przeznaczenie oraz ewentualna użyteczność (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2020 r., sygn. akt I CSK 513/18, LEX nr 3044356).

Utwór fotograficzny należy rozumieć jako spełniający przesłanki dla przedmiotu prawa autorskiego obraz realnych osób, rzeczy bądź zjawisk, który został utrwalony za pomocą określonej techniki wizualnej przez człowieka (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 12 września 2016 r., sygn. akt I ACa 942/15, LEX nr 2209926).

W odniesieniu do fotografii jako utworu elementem twórczym jest wybór, albowiem to w jego wyniku dochodzi do nadania mu niepowtarzalnego piętna osobowości autora. Wspomniany wybór może dotyczyć uporządkowania i aranżacji przedmiotu fotografowania, kompozycji kadru, momentu fotografowania, przedstawienia perspektywy, ostrości obrazu, jego głębi, a także przyjętej skali natężenia światła, jasności. Fotografie, aby mogła być uznana za utwór podlegający ochronie, musi cechować inwencja twórcza autora, wynikająca z jego samodzielności artystycznej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2002 r., sygn. akt III CKN 1096/00, LEX nr 81369).

Poza przypadkami skrajnymi bardzo trudno jest wśród przeprowadzić rozgraniczenie na fotografię chronioną i niechronioną (por. J. Barta, R. Markiewicz, A. Matlak, A. Niewęglowski, M. Poźniak-Niedzielska [w:] J. Barta, System Prawa Prywatnego, t. 13, Warszawa 2017, s. 49).

Przypadek rozpoznawany w niniejszej sprawie uznać należało za należący do tych, które bez wątplenia są utworami i podlegają ochronie wyznaczonej przez granice pr.aut. Sporna fotografia przedstawiająca wizerunek C. M. jest bowiem ustalonym i utrwalonym rezultatem pracy człowieka. Zdjęcie to ma także charakter twórczy i indywidualny. Nie wykonano go przy zachowaniu kadrowania typowego dla fotografii portretowej o charakterze rejestracyjnym, a także posłużono się zróżnicowaną głębią ostrości w celu nadania zdjęciu perspektywy; nadto, fotografia ta jest czarno-biała, co nie jest typowym rozwiązaniem w fotografii portretowej. Sporna fotografia stanowi przy tym, by posłużyć się pojęciami używanymi przez francuskiego fotoreportera H. B., uchwycenie decydującego momentu (*l'instant décisif*) obrazu w ruchu (*images à la sauvette*), tj. chwilę, w której czyjaś ręka (z przesłuchania powódki wynika, że jest to ręka żony) próbuje spontanicznie dosięgnąć nakrycia głowy zamyszonego C. M.. Nie jest to więc fotografia, której wykonanie

można byłoby wiernie powtórzyć, w tym również za życia przedstawionych na niej osób, co nadaje jej także cechy fotografii reporterskiej.

W okolicznościach niniejszej sprawy nie budziło wątpliwości, że to powódka jest autorką spornej fotografii.

Wskazać należy, iż, zgodnie z art. 8 ust. 2 pr. aut., domniemywa się, że twórcą jest osoba, której nazwisko w tym charakterze uwidoczniło na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.

Autorstwo powódki zostało uwidocznione na egzemplarzach stworzonego przez nią utworu oraz podano je do publicznej wiadomości w związku z rozpowszechnianiem utworu, a to w publikacji „To M. w fotografii J. P.” z 2003 r. oraz na niematerialnej kopii utworu na stronie powódki.

Uregulowane w art. 8 ust. 2 pr. aut. domniemanie autorstwa ma charakter domniemania prawnego wzruszalnego (*praesumptio iuris tantum*), podlega zatem obaleniu w wyniku przeprowadzenia przeciwdowodu. Ciężar dowodu w tym zakresie obciąża stronę zaprzeczającą ujawnionemu autorstwu (por. R. M. Sarbiński [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne*. Komentarz, red. W. Machała, Warszawa 2019, art. 8, uwaga 19, LEX). Skoro zatem pozwany kwestionował roszczenia powódki w całości, a więc także co do zasady i tym co do jej autorstwa, powinien on być obalić wskazane domniemanie, czego jednakże nie uczynił.

O tym, iż powódka jest autorką fotografii przedstawiającej wizerunek C. M., świadczą także jej przekonujące zeznania. Powódka w sposób szczegółowy wskazała okoliczności, w których powstało sporne zdjęcie, tj. czas, miejsce, charakter sesji zdjęciowej i jej przebieg, a także wybór fotografowanego obrazu (odbicie w lustrze). Powódka przy tym zajmuje się profesjonalnie fotografowaniem osób powszechnie znanych, a także jest autorką albumu z fotografiami z wizerunkiem C. M., zaś fotografie te były przedmiotem wielu wystaw prezentujących twórczość powódki. Nie bez znaczenia pozostaje także, iż C. M. wyraził zgodę na rozpowszechnianie przez powódkę jego wizerunku na wykonanych przez nią fotografiach.

Pozwany naruszył także przysługujące autorskie prawa majątkowe do fotografii C. M..

Zgodnie z art. 17 pr. aut., jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Najbardziej typową odpowiedzią na pytanie, co oznacza naruszenie autorskich praw majątkowych, byłoby stwierdzenie, że jest to korzystanie z utworu (elementów twórczych utworu) bez zgody uprawnionego lub bez możliwości powołania się na podstawę ustawową (znajdującą się w ramach przepisów o dozwolonym użytku). Inaczej mówiąc, naruszenie występuje w przypadku, gdy dochodzi do korzystania z elementów twórczych utworu bez zgody uprawnionego, jeśli równocześnie korzystający nie może powołać się na podstawę ustawową legitymizującą takie korzystanie (por. A. Matlak, T. Targosz, E. Traple [w:] *Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych* [w:] *Ustawy autorskie. Komentarze*. Tom II, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 79, uwaga 2, LEX).

Nie ulega wątpliwości, czemu także pozwany dał wyraz w piśmie z dnia 5 sierpnia 2015 r. skierowanym do powódki, że pozwany bez zgody powódki skorzystał z wszystkich elementów twórczych utworu powódki, a w istocie z całej fotografii przedstawiającej wizerunek C. M., bez jej zgody umieszczając fotografię tę na w prowadzonym przez siebie serwisie internetowym jako załącznik do informacji o wydarzeniu organizowanym przez Publiczne Liceum Ogólnokształcące (...) mającym na celu przybliżenie twórczości C. M..

Nie istnieje też żadna podstawa ustawowa w ramach przepisów o dozwolonym użytku, która pozwalałaby pozwanemu na korzystanie z utworu powódki.

Zgodnie z art. 27 pr. aut., instytucje oświatowe oraz podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4-8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, mogą na potrzeby zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych lub w celu prowadzenia działalności naukowej korzystać z rozpowszechnionych utworów w

oryginale i w tłumaczeniu oraz zwielokrotniać w tym celu rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów.

Według art. 6 ust. 1 pkt 13 pr.aut., instytucją oświatową są jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 i 1378 oraz z 2021 r. poz. 4, 619 i 762), a także szkoły, zespoły szkół oraz szkoły polskie, o których mowa w art. 4 pkt 29d tej ustawy, oraz szkoły podoficerskie i ośrodki szkolenia, o których mowa w art. 127 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 860, 2112 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 159).

Zgodnie z art. 2 ustawy Prawo oświatowe, system oświaty obejmuje przedszkola, szkoły, placówki oświatowo-wychowawcze, placówki kształcenia ustawicznego oraz centra kształcenia zawodowego, umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych, placówki artystyczne – ogniska artystyczne umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień artystycznych, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne udzielające dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także pomocy uczniom w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, a także ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze umożliwiające dzieciom i młodzieży, o których mowa w art. 36 ust. 17 tej ustawy, a także dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, realizację odpowiednio obowiązku, o którym mowa w art. 31 ust. 4 tej ustawy, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania, placówki doskonalenia nauczycieli, biblioteki pedagogiczne, kolegia pracowników służb społecznych.

Z kolei podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4-8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce to uczelnie, federacje podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, instytuty naukowe PAN, instytuty badawcze, międzynarodowe instytuty naukowe utworzone na podstawie odrębnych ustaw działające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Centrum Ł., instytuty działające w ramach Sieci Badawczej Ł., Polska Akademia Umiejętności i inne podmioty prowadzące głównie działalność naukową w sposób samodzielny i ciągły.

Przepis art. 27 pr.aut. tworzy zamknięty katalog instytucji oświatowych i naukowych, które są uprawnione do korzystania z dozwolonego użytku edukacyjnego i naukowego (por. B. Błońska [w:] Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz, red. W. Machała, R. M. Sarbiński, Warszawa 2019, art. 27, uwaga 5, LEX). Nie ulega przy tym wątpliwości, że pozwany jako instytucja kultury nie należy do podmiotów wskazanych w art. 27 pr.aut., a zatem nie mógł on korzystać z utworu powódki z powołaniem na ten przepis pr.aut. Możliwości takiej nie przewidywał również art. 27 pr.aut. w brzmieniu sprzed nowelizacji z dnia 11 września 2015 r., który stwierdzał, że instytucje oświatowe, uczelnie oraz jednostki naukowe w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. z 2014 r. poz. 1620 oraz z 2015 r. poz. 249 i 1268) mogą na potrzeby zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych lub w celu prowadzenia badań naukowych, korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale i w tłumaczeniu oraz zwielokrotniać w tym celu rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów.

Na marginesie zauważyć należy, że do wszystkich postaci dozwolonego użytku, także wynikającej z art. 27, zastosowanie ma art. 34 pr. aut., a zwłaszcza wynikający z niego obowiązek „wymienienia imienia i nazwiska twórcy oraz źródła”, z uwzględnieniem istniejących możliwości, czego pozwany nie uczynił (por. J. Marcinkowska [w:] Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych [w:] Ustawy autorskie. Komentarze. Tom I, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 27, uwaga 25, LEX). Ponadto, nie bez znaczenia pozostaje okoliczność, iż to nie liceum ogólnokształcące, więc instytucja oświatowa, organizujące wydarzenie o C. M. rozpowszechniło utwór, a pozwany w związku z tym wydarzeniem.

Powyższe prowadzi do uznania, że roszczenie odszkodowawcze uznać należało za zasługujące na uwzględnienie co do jego zasady.

W kwestii wysokości żadanego przez powódkę odszkodowania przypomnieć należy, że wynagrodzenie stosowne w rozumieniu art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr.aut., to takie wynagrodzenie, jakie otrzymałby autor, gdyby osoba, która naruszyła jego prawa majątkowe, zawarła z nim umowę o korzystanie z utworu w zakresie dokonanego naruszenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2004 r., sygn. akt II CK 90/03, OSNC 2005/4/66; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2006 r., sygn. akt II CSK 245/06, LEX nr 233063).

Stosowność dochodzonego wynagrodzenia obciąża dowodowo powoda. W art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr.aut. mowa jest o hipotetycznym wynagrodzeniu należnym uprawnionemu, dlatego też jeśli autor przedstawi stosowane przez siebie dotąd w umowach stawki wynagrodzeń, to właśnie one powinny być uważane za stosowne wynagrodzenie (por. A. Matlak, T. Targosz, E. Traple [w:] Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych [w:] Ustawy autorskie. Komentarze. Tom II, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 79, uwaga 122, LEX).

Przedstawiony przez powódkę cennik wskazuje, iż za wykonanie jednej fotografii portretowej żąda ona wynagrodzenia w kwocie 2.500 zł. Stawki stosowane przez pozwaną w dotychczasowych umowach licencyjnych wynosiły w odniesieniu do jednego zdjęcia 2.748 zł (udostępnienie fotografii w sieci Internet), 3.679 zł (udzielenie licencji niewyłącznej na korzystanie na okładce płyty z muzyką w nakładzie 1.500 egzemplarzy), 13.681 zł (za wypożyczenie i udzielenie zezwolenia na korzystanie z dwunastu oprawionych egzemplarzy fotografii na wystawach, 1140 za jedno zdjęcie). Przyjąć zatem należy, iż wysokość dochodzonego przez nią wynagrodzenia jest stosowna, co oznacza, iż roszczenie odszkodowawcze pozwanej było zasadne także co do wysokości.

Z tych też powodów Sąd orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku.

O odsetkach ustawowych od odszkodowania orzeczono zgodnie z żądaniem na podstawie art. 481 § 1 i 2 zd. 1 k.c., według której jeśli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi, a jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była z góry oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych. Wymagalność tego roszczenia należało ocenić w świetle treści art. 455 k.c., zgodnie z którym, jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Po upływie terminu do spełnienia świadczenia odszkodowawczego wyrażonego w pieniądzu aktualne stają się także roszczenia odsetkowe za opóźnienie, o jakich mowa w art. 481 k.c. W przypadku roszczeń z art. 79 ust. 1 pkt 3 b pr.aut. istotne jest, według jakich kryteriów ekonomicznych uprawniony określa należne mu odszkodowanie. Jeżeli jest ono dochodzone według cen obowiązujących w okresie naruszania praw autorskich (sprzed wezwania do zapłaty odszkodowania), to termin wymagalności świadczenia oraz początku biegu roszczeń odsetkowych wyznacza data wezwania do spełnienia świadczenia, wystosowanego na podstawie art. 455 k.c. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 5 września 2018 r., sygn. akt I ACa 612/17, LEX nr 2553168). Powódka wezwała pozwanego do zapłaty na jego rzecz odszkodowania jeszcze przed wszczęciem procesu co najmniej przed dniem 3 sierpnia 2015 r., w którym to piśmie pozwany odmówił zaspokojenia roszczeń powódki jako bezzasadnych co do zasady, Sąd uznał zatem, że w tym terminie pozwany popadł w opóźnienie, co uzasadnia zasądzenie odszkodowania z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 3 sierpnia 2015 r.

Podstawy prawnej roszczenia powódki o zapłatę na jej rzecz kwoty 4.800 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną powódce przez nieoznaczenie jej autorstwa powyższego utworu, udostępnianego publicznie przez długi okres w serwisie internetowym pozwanego poszukiwać należało w art. 78 ust. 1 zd. 3 pr.aut.

Zgodnie z art. 78 ust. 1 zd. 3 pr.aut., jeżeli naruszenie autorskich praw osobistych było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub – na żądanie twórcy – zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

Zakres autorskich praw osobistych określony został w treści art. 16 pr.aut., zgodnie z którym, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

- 1) autorstwa utworu;
- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo;
- 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania;
- 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności;
- 5) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Autorskie dobra osobiste, których chronią autorskie prawa osobiste, stanowią pewną kategorię dóbr osobistych powszechnego prawa cywilnego, dlatego też przy wykładni przepisu art. 78 pr.aut. powinno się stosować zasady wypracowane przez doktrynę i orzecznictwo na podstawie przepisów art. 23 i 24 k.c. Treść art. 78 pr. aut. nie zawiera podstaw domniemania bezprawności, zatem oparcie zasad ochrony przed zagrożeniem lub naruszeniem autorskich dóbr osobistych wyłącznie na tej podstawie prowadzi do wniosku, że twórca, który występuje z roszczeniem ochronnym, powinien wykazać nie tylko stan zagrożenia lub naruszenia, lecz także bezprawność takiego zachowania po stronie podmiotu, przeciw któremu skierowane jest roszczenie. Przepis art. 78 ust. 1 pr.aut. nie precyzuje rodzaju winy, a zatem twórca może się domagać zadośćuczynienia zarówno wtedy, gdy sprawca działał z winy umyślnej, tj. chciał przez swoje bezprawne zachowanie (działanie lub zaniechanie) naruszyć autorskie dobra osobiste lub świadomie godził się na to, jak i wtedy, gdy sprawca ponosi winę nieumyślną (niedbalstwo), polegającą na niedołożeniu wymaganej staranności. Roszczenie o zadośćuczynienie przewidziane w art. 78 pr. aut. ma na celu przede wszystkim wyrównanie krzywdy, której doznał twórca na skutek zawinionego naruszenia jego autorskich praw osobistych. Sam fakt naruszenia zawinionego nie stanowi wystarczającej przesłanki powstania roszczenia. Konieczne jest bowiem, aby twórca doznał krzywdy, czyli niemajątkowego uszczerbku dotyczącego jego dobra, a ponadto krzywda musi stanowić adekwatne następstwo naruszenia, z którego twórca wywodzi swoje roszczenie. Zgodnie z dominującą w piśmiennictwie koncepcją do ustalenia kręgu pozwanych z tytułu naruszenia autorskich praw osobistych znajduje zastosowanie art. 422 k.c. Podmiotem biernie legitymowanym w procesie o ochronę autorskich dóbr osobistych będzie zatem nie tylko ich bezpośredni naruszciciel, lecz również podżegacz, pomocnik oraz ten, kto świadomie skorzystał z naruszenia autorskich praw osobistych (por. K. Bojańczyk [w:] Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz, red. W. Machała, R. M. Sarbiński, Warszawa 2019, art. 78, uwagi 5, 9, 19, LEX, M. Wyrwiński [w:] Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych [w:] Ustawy autorskie. Komentarze. Tom II, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 78, uwagi 12, 24, LEX).

Z powyższego wynika, że roszczenie twórcy o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę aktualizuje się zatem w przypadku:

- 1) dokonania czynności osłabiającej lub zrywającej więź twórcy z utworem (krzywda);
- 2) bezprawności zachowania sprawcy;
- 3) winy sprawcy (umyślnej lub nieumyślnej – niedbalstwo);
- 4) rozmiaru doznanej przez pokrzywdzonego krzywdy

(por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 22 lutego 2012 r., sygn. akt V ACa 155/12, LEX 12178555).

Jak już wskazano, pozwany bez zgody powódki skorzystał z wszystkich elementów twórczych utworu powódki, a w istocie z całej fotografii przedstawiające wizerunek C. M., umieszczając fotografię tę na w prowadzonym przez siebie serwisie internetowym. Pozwany fotografię tę umieścił bez zgody powódki, a także bez podstawy ustawowej w ramach

przepisów o dozwolonym użytku, która pozwalałaby pozwanemu na korzystanie z utworu powódki. Oznacza to, że pozwany w sposób bezprawny naruszył autorskie prawa osobistej, a w szczególności prawo do oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo, a także prawo do nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Następstwem, w rozumieniu art. 361 § 1 k.c., działania pozwanego była krzywda powódki. Wskazać należy, że już samo nieoznaczenie autorstwa utworu prowadzące do zerwania z nim więzi narusza prawo osobiste autora do oznaczenia jego autorstwa. Wyrządzona w ten sposób krzywda nie wymaga dalszego dowodzenia i jest ona oczywista. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 sierpnia 2018 r., sygn. akt I ACa 415/17, LEX nr 2547096). Nadmienić trzeba, że zgodnie z art. 60 zd. 1 pr.aut. korzystający z utworu jest obowiązany umożliwić twórcy przed rozpowszechnieniem utworu przeprowadzenie nadzoru autorskiego, co zapobiec ma osłabieniu czy wręcz utracie więzi twórcy z utworem. Pozbawiając powódkę nadzoru nad sposobem korzystania z utworu, które w niniejszej sprawie polegało na jego rozpowszechnieniu w sieci Internet, pozwany osłabił jej więź ze spornym utworem, tym samym wyrządzając powódce krzywdę.

Pozwany w piśmie z dnia 3 sierpnia 2015 r. skierowanym do powódki wskazał, że z informacji dostępnych w internetowej wyszukiwarce G. nie wynika, aby zdjęcie to było chronione przez prawo autorskie. Pozwala to przyjąć, że pozwany godził się na to, że przez swoje bezprawne zachowanie naruszy autorskie prawa osobiste powódki, a zatem działał z winy umyślnej. Nie może ulegać wątpliwości, że każdy odbiorca, nawet ten niezainteresowany sztuką fotograficzną, uzna, iż zdjęcie pozwanej nie jest dziełem przypadku, lecz stanowi przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, a w konsekwencji tegoż, że twórcy tego dzieła przysługują do niego osobiste prawa autorskie i twórca ten może być zainteresowany w tym, aby jego dzieło było publikowane pod jego nazwiskiem. W przypadku podmiotów profesjonalnych, do których należy zaliczyć stronę pozwaną, formułując wzorzec należytej staranności powinno się brać pod uwagę zawodowy charakter tej działalności, a to stosownie do treści art. 355 § 2 k.c. Pozwany jest podmiotem działającym na rzecz kultury, profesjonalistą w tym zakresie, który na co dzień w swojej działalności wykorzystuje różnego rodzaju utwory objęte prawami autorskimi osób trzecich. Ewentualne trudności w ustaleniu osoby autora fotografii nie mogą w tym kontekście ekskulpować zaniechania pozwanego, albowiem w braku obiektywnej możliwości ustalenia osoby autora pozwany winien był zaniechać wykorzystania spornej fotografii.

Sąd, przyznając ochronę niemajątkową, kieruje się zasadą proporcjonalności, tak aby zastosowany środek ochrony był przydatny do osiągnięcia zakładanego celu (usunięcie skutków dokonanego naruszenia), istniała konieczność zastosowania w danym stanie faktycznym żadanego środka ochrony, w końcu, aby orzeczony środek ochrony pozostawał w odpowiedniej proporcji do zakładanego celu. Środki ochrony naruszonego dobra osobistego muszą być adekwatne do samego naruszenia i jego skutków oraz stosowane z uwzględnieniem całokształtu okoliczności sprawy. Wzorem rozwiązań wypracowanych na gruncie ochrony dóbr osobistych w kodeksie cywilnym przy ocenie kwestii wysokości zadośćuczynienia należy wziąć pod uwagę: rodzaj naruszenia, zasięg i czas trwania naruszenia, jednorazowy lub powtarzalny charakter, działanie z chęci zysku, medium użyte do naruszenia, intensywność negatywnych przeżyć psychicznych pokrzywdzonego związanych z naruszeniem (poziom krzywdy), negatywne oddziaływanie naruszenia na pozycję pokrzywdzonego autora lub jego dorobek naukowy lub artystyczny (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 lutego 2014 r., sygn. akt I ACa 1140/13, LEX nr 1444766, A. Michalak [w:] Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, red. A. Michalak, Warszawa 2019, art. 78, uwaga 18, Legalis).

Ze względu na powyższe Sąd uznał, że roszczenie pozwanej o zadośćuczynienie zasługiwało na uwzględnienie w zakresie 4000 zł. Należało uwzględnić je niemal w całości, mając na względzie ciągły i długi, bo wynoszący cztery lata, okres naruszenia, a także jego bardzo szeroki zasięg, albowiem pozwany utwór powódki rozpowszechnił na stronie internetowej, co sprawiło, iż z utworem tym mogła zapoznać się duża liczba odbiorców. Nie bez znaczenia pozostawało także negatywne oddziaływanie naruszenia na pozycję i dorobek artystyczny powódki, co wiązało się z wystąpieniem negatywnych przeżyć psychicznych u powódki. Zachowanie więzi powódki ze zdjęciami przedstawiającym wizerunek C. M. mogło się przyczynić do zwiększenia rozpoznawalności wskazanej fotografii w branży fotograficznej i wśród osób zainteresowanych tego rodzaju twórczością, również na potrzeby komercyjne, którymi powódka jest zainteresowana z racji zawodowego wykonywania takiej działalności. Należało mieć jednakże na względzie, iż pozwany nie naruszył

integralności utworu powódki, a także nie działał z chęci zysku, gdyż fotografię przedstawiającą wizerunek C. M. umieścił na stronie internetowej w celu promocji niekomercyjnego wydarzenia kulturalnego organizowanego przez uczniów liceum. Mając zatem na względzie kompensacyjny charakter zadośćuczynienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2006 r., sygn. akt II PK 245/05, LEX nr 243923), Sąd uznał, że krzywdzie powódki zadośćuczynić może jedynie kwota 4.000 zł, przyjmując 1.000 zł za każdy rok naruszenia jej autorskich praw osobistych.

Z tych też powodów Sąd orzekł jak w punkcie drugim i trzecim wyroku.

O odsetkach ustawowych od odszkodowania orzeczono zgodnie z żądaniem na podstawie art. 481 § 1 i 2 zd. 1 k.c., według której jeśli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi, a jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była z góry oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych. Wymagalność tego roszczenia należało ocenić w świetle treści art. 455 k.c., zgodnie z którym, jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Po upływie terminu do spełnienia świadczenia odszkodowawczego wyrażonego w pieniądzu aktualne stają się także roszczenia odsetkowe za opóźnienie, o jakich mowa w art. 481 k.c. Powódka wezwała pozwanego do zapłaty na jego rzecz zadośćuczynienia jeszcze przed wszczęciem procesu co najmniej przed dniem 3 sierpnia 2015 r., w którym to piśmie pozwany odmówił zaspokojenia roszczeń powódki jako bezzasadnych co do zasady, Sąd uznał zatem, że w tym terminie pozwany popadł w opóźnienie, co uzasadnia zasądzenie zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 3 sierpnia 2015 r.

Stwierdzić także należało, iż roszczenia powódki nie uległy przedawnieniu.

Roszczenia wywodzone z art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b oraz z art. 78 ust. 1 zd. 3 pr.aut. są roszczeniami majątkowymi (por. A. Matlak, T. Targosz, E. Traple [w:] Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych [w:] Ustawy autorskie. Komentarze. Tom II, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 79, uwaga 153, LEX i M. Wyrwiński [w:] Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych [w:] Ustawy autorskie. Komentarze. Tom II, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 78, uwaga 3, LEX), a zatem zgodnie z art. 117 k.c. ulegają one przedawnieniu.

Roszczenie z art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b pr.aut. zostało ukształtowane jako rodzaj deliktowego roszczenia odszkodowawczego, stąd stosuje się do niego art. 422¹ k.c. (por. A. Matlak, T. Targosz, E. Traple [w:] Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych [w:] Ustawy autorskie. Komentarze. Tom II, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 79, uwaga 154, LEX).

Do przedawnienia roszczeń majątkowych, o których mowa w art. 78 pr. aut., także należy stosować art. 442¹ k.c. (por. A. Wojciechowska [w:] System Prawa Prywatnego, t.13, red. J. Barta, Warszawa 2017, s. 1110).

Według art. 442¹ § 1 k.c., roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się albo przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia, jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę.

Pojęcie naprawienia szkody należy rozumieć jako obejmujące szkodę majątkową i niemajątkową (krzywdę). Przedawnieniu na zasadach określonych w art. 442¹ § 1 k.c. podlegają roszczenia o odszkodowanie za szkodę majątkową oraz zadośćuczynienie pieniężne za krzywdę albo żądanie zapłaty odpowiedniej kwoty na cel społeczny (por. P. Sobolewski [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. K. Osajda, Warszawa 2021, art. 442¹ k.c., uwaga 7, Legalis).

W świetle powyższego przepisu roszczenia powódki uległy przedawnieniu, albowiem dowiedziała się ona o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia w 2015 r., a z powództwem przeciwko pozwanemu wystąpiła dopiero w 2020 r.

Należy mieć jednakże na względzie treść art. 442¹ § 2 k.c., który stanowi, że jeżeli szkoda wynikła ze zbrodni lub występku, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat dwudziestu od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia (por. P. Sobolewski [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. K. Osajda, Warszawa 2021, art. 442¹ k.c., uwaga 26, Legalis).

Zgodnie z art. 116 ust. 1 pr.aut., kto bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom rozpowszechnia cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Z kolei ust. 4 cytowanego przepisu stwierdza, że jeżeli sprawca tego czynu działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

W tym miejscu odnotować należy, że dla zastosowania art. 442¹ ust. 2 pr. aut. nie jest konieczne stwierdzenie popełnienia przestępstwa prawomocnym wyrokiem sądu karnego. Jeśli sprawca nie został skazany prawomocnym wyrokiem karnym, sąd cywilny powinien samodzielnie rozważyć, czy zachowanie sprawcy szkody spełnia znamiona przestępstwa, stosując przepisy prawa karnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2001 r., sygn. akt II UKN 633/00, LEX nr 79843; P. Sobolewski [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. K. Osajda, Warszawa 2021, art. 442¹ k.c., uwaga 26, Legalis).

W art. 116 ust. 1 pr.aut. skonstruowano typ zasadniczy przestępstwa, w ust. 4 zaś typ uprzywilejowany. Również i to przestępstwo ma charakter powszechny i bezskutkowy. Typ zasadniczy może być popełniony wyłącznie z zamiarem bezpośrednim. Przy typie uprzywilejowanym w rachubę może wchodzić zarówno lekkomyślność, jak i niedbalstwo. Interpretacja słów „bez uprawnienia” na tle art. 116 pr.aut. wydaje się prowadzić do wniosku, że nie chodzi tu o brak świadomości sprawcy co do tego, czy do rozpowszechniania cudzego utworu jest w ogóle potrzebne zezwolenie, lecz że chodzi tu o jego świadome działanie bez odpowiedniego zezwolenia twórcy lub innego uprawnionego podmiotu. Czynność sprawcza została określona jako „rozpowszechnianie”. W tym określeniu kryje się już intencja sprawcy, którą jest uczynienie utworu powszechnie znanym i w tym celu udostępnienie go innym osobom. Rozpowszechnieniem będzie zatem przedstawienie utworu, jego nadanie lub artystyczne wykonanie w taki sposób, że może się z nim zapoznać bliżej nieokreślona liczba osób, np. przez Internet (por. Z. Cwiąkalski, B. Górnikowska [w:] Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych [w:] Ustawy autorskie. Komentarze. Tom II, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 116, uwaga 1, 3, 9, LEX).

W realiach niniejszej sprawy nie ulega wątpliwości, że dyrektor czy też inny pracownik pozwanego, ewentualnie osoba działająca na zlecenie pozwanego, rozpowszechniła w Internecie utwór powódki bez uprawnienia, działając przy tym umyślnie, w zamiarze bezpośrednim i w sposób zawiniony, jak bowiem już wyżej wskazano, pozwany musiał wiedzieć, że przez swoje bezprawne zachowanie naruszy autorskie prawa majątkowe i osobiste powódki, gdyż nie może ulegać wątpliwości, że zdjęcie pozwanej nie jest dziełem przypadku, a utworem i w konsekwencji tego oczywiste było, iż twórcy tego dzieła przysługują do niego osobiste i majątkowe prawa autorskie i twórca ten może być zainteresowany w tym, aby jego dzieło było publikowane wyłącznie na podstawie udzielonego przez niego uprawnienia. Wykluczyć należy możliwość popełnienia przestępstwa stypizowanego w art. 116 ust. 4 pr.aut., gdyż dotyczy ono sytuacji, gdy sprawca nie sprawdził, że rozpowszechniany utwór jest „cudzy” lub też że wykracza przy rozpowszechnianiu poza warunki uprawnienia, mimo iż powinien i mógł to zrobić, albo też dopuszcza wprawdzie taką możliwość, ale lekceważy obowiązek wyjaśnienia wątpliwości (por. Z. Cwiąkalski, B. Górnikowska [w:] Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych [w:] Ustawy autorskie. Komentarze. Tom II, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 116, uwaga 31, LEX), podczas gdy w niniejszej sprawie dyrektor pozwanego zdawał sobie sprawę, że sporny utwór ma swojego autora, zaś twierdzenie sformułowane przez niego w piśmie do powódki z dnia 3 sierpnia 2015 r. o tym, iż zdjęcie powódki nie było oznaczone jako chronione uznać należy jedynie za jego linię obrony, która przeczy doświadczeniu życiowemu każącemu uznać, iż świadomość dyrektora domu kultury istnienia prawa autorskich i

konsekwencji ich naruszenia przekracza tę, jaką przypisać można osobie niezajmującej się profesjonalnie działalnością kulturalną.

Uznawszy, że czyn powoda stanowił przestępstwo z art. 116 ust. 1 pr. aut, przyjąć należało, że w świetle art. 442¹ § 2 k.c. roszczenia powódki nie uległy przedawnieniu, który nastąpić może dopiero po upływie dwudziestu lat od 2011 r., kiedy to popełniono wskazane wyżej przestępstwo.

Jedynie na marginesie, odnosząc się do kwestii osoby, której w niniejszej sprawie przypisać należałoby przestępstwo z art. 116 ust. 1 pr.aut., zauważyć należy, że przedłużenie okresu przedawnienia roszczeń osoby poszkodowanej występkiem lub zbrodnią ma na celu ochronę osoby, która doznała uszczerbku, dlatego przedłużeniu ulega okres przedawnienia roszczeń wobec wszystkich osób odpowiedzialnych za szkodę, także na zasadzie ryzyka (por. P. Sobolewski [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. K. Osajda, Warszawa 2021, art. 442¹ k.c., uwaga 28, Legalis).

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c., który stanowi, że w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone oraz art. 13 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 755 z późn. zm.). Wartość przedmiotu sporu w niniejszej sprawie wynosiła 9.800 zł, zaś powództwo zostało uwzględnione do kwoty 9.000 zł, tj. w zaokrągleniu 92%. Powódka poniosła koszty postępowania w postaci opłaty od pozwu w wysokości 500 zł, pozwany zatem winien był zwrócić jej kwotę 460 zł (92% z kwoty 500 zł), o czym Sąd orzekł w punkcie czwartym wyroku.

Sędzia Jarosław Antoniuk